

Н. І. Керецман

Аналіз чинників впливу на розвиток і підвищення конкурентоспроможності територіальних громад

У статті проаналізовано особливості розвитку територіальних громад і встановлено основні чинники впливу на розвиток і підвищення їх конкурентоспроможності. На основі проведеного дослідження визначено основні проблеми, які виникають у процесі функціонування громад: фінансові, управлінські, екологічні, кадрові, міграційні, інфраструктурні, а також запропоновано шляхи їх мінімізації та ліквідації. Обґрунтовано процес реформи децентралізації та її вплив на соціально-економічний розвиток територіальних громад. Надано основні пропозиції щодо підвищення інвестиційної привабливості громади. Визначено основні напрями, які сприятимуть ефективній співпраці органів місцевого самоврядування з приватним бізнесом. Доведено, що серед основних переваг підвищення конкурентоспроможності територіальних громад є застосування побудови та планування маркетингових стратегій.

Ключові слова: територіальні громади, конкурентоспроможність, децентралізація, маркетингові стратегії, інвестиції.

Постановка проблеми. Щоб створити сприятливі умови для динамічного розвитку території сьогодні органи управління територіальними громадами мають удосконалювати методи та принципи управління, оскільки конкуренція між територіями зростає. Хоча територіальні громади мають однакові повноваження, вони відрізняються просторовими параметрами, ресурсним потенціалом, історико-культурною спадщиною та іншими характеристиками. Це спонукає їх використовувати свої унікальні особливості для підвищення конкурентоспроможності та привабливості.

Децентралізація влади та формування нових меж територіальних громад відкрили нові можливості для залучення інвестицій. Адже інвестиції для впровадження програм розвитку громади сприяють розвитку її економічного, інтелектуального та виробничого потенціалу, пошуку комерційних партнерів і підвищенню конкурентоспроможності. Однак для таких програм потрібні значні фінансові ресурси, які не можуть бути повністю забезпечені з Державного і місцевих бюджетів. Тому одним з основних завдань підвищення конкурентоспроможності є правильна побудова інвестиційної політики, а також пошук зовнішніх фінансових донорів, які зможуть забезпечити фінансування проектів соціально-економічного розвитку громад.

Аналіз останніх наукових досліджень. Питаннями підвищення конкурентоспроможності територіальних громад займалось багато вітчизняних учених, а саме: Н. Попадинець [1], П. Жук [2], І. Гринчишин [3], О. Назаркевич [4], І. Заблодська [5], Г. Возняк [6], Г. Олексюк [7-10], Х. Патицька [11], С. Шульц [12] та ін. Однак на сьогодні малодослідженим залишається питання, які саме чинники мають найбільший вплив на розвиток територіальних громад.

Метою статті є дослідження основних складових підвищення конкурентоспроможності територіальних громад.

Виклад основного матеріалу. Територіальна громада – це територіальна одиниця, що об'єднує кілька населених пунктів для спільного управління територією та розвитку соціально-економічної сфери.

Важливим для підвищення конкурентоспроможності громади є можливість залучення інвестиційних ресурсів. Особливістю інвестиційних ресурсів є те, що вони спрямовуються на фінансування соціально-економічного розвитку територій не через бюджет територіальної громади, а безпосередньо на реалізацію проєктів. Слід зазначити, що в посткризових умовах розвитку суттєво зростає зацікавленість бізнесу в державній підтримці, що дасть змогу знизити ризики приватних інвестицій і підвищити надійність інвестиційних проєктів.

Залучення інвестицій сприяє підтримці та стимулюванню підприємницької діяльності в територіальних громадах, створенню робочих місць і економічному зростанню. Розвиток підприємницького середовища, зменшення адміністративних перешкод у розвитку бізнесу сприяють підвищенню конкурентоспроможності громад.

Для задоволення потреб територіальних громад можна залучати інвестиції від приватних структур, оскільки багато територіальних громад в Україні на сучасному етапі не здатні самостійно фінансувати проєкти з розвитку своєї соціальної інфраструктури. Ефективним засобом для цього є використання механізму державно-приватного партнерства, що дає можливість місцевим органам влади надавати жителям громади переваги колективного використання за рахунок інвестиційних коштів, зберігаючи при цьому контроль над інфраструктурою.

Механізм партнерських відносин між територіальними громадами та приватним сектором є поширеним явищем у світовій практиці і використовується в розвинених країнах для реалізації проєктів у галузі інфраструктури, гуманітарних справ та екології. Наприклад, країни, такі як Іспанія, Канада і Велика Британія, використовують цю практику під час будівництва шкіл, лікарень, доріг тощо [13]. Зарубіжний досвід показує, що лише 10-15% найбільш прибуткових проєктів є доцільними для реалізації на основі державно-приватного партнерства, що дозволяє оптимізувати розподіл ризиків між державою та приватними партнерами.

Розвиток і підвищення конкурентоспроможності територіальних громад вимагає співпраці між місцевою владою, громадськістю, бізнесом та іншими зацікавленими сторонами. Взаємодія та партнерство між різними суб'єктами сприяють спільному розвитку та реалізації стратегій і проєктів, що підвищують конкурентоспроможність громад.

Окрім співробітництва, кожна громада має свій внутрішній економічний потенціал. Це ті економічні можливості, рівень і маніфестація економічного росту яких впливає на конкурентоспроможність громад. Це включає наявність промислових підприємств, розвиток малих і середніх підприємств, інфраструктуру, доступ до ринків та інвестицій. Важливу роль у цьому відіграє людський фактор чи так званий людський капітал. Адже наявність кваліфікованої робочої сили, освіта та навички населення є важливим фактором у розвитку та підвищенні конкурентоспроможності громади, регіону і загалом держави. Як стверджують вітчизняні та зарубіжні вчені, інвестиції в освіту, розвиток професійних навичок і неперервне навчання сприяють залученню талановитих людей і створенню інноваційних рішень.

Розвинена та сучасна інфраструктура, така як дороги, транспортні зв'язки, енергетика, інформаційні технології та комунікації, є важливим чинником у забезпеченні конкурентоспроможності. Високоякісна і доступна інфраструктура залучає бізнес, підтримує стаке економічне зростання, сприяє залученню інвестицій в інноваційні проєкти розвитку громад.

Та попри всі можливості підвищення конкурентоспроможності територій перед громадами стоїть ще низка проблем, з якими стикаються місцеві органи влади та жителі:

Фінансові – коли багато територіальних громад має обмежений бюджет і не може забезпечити необхідні соціальні та інфраструктурні послуги.

Управління – коли територіальні громади стикаються з проблемами з керівництвом та управлінням, особливо якщо населення складається з різних культурних та етнічних груп. Також у межах реформи децентралізації в Україні територіальні громади отримали більше повноважень, але це створило проблеми з обслуговуванням населення та забезпеченням фінансової стабільності.

Екологічні – коли територіальні громади мають проблеми з екологією, зокрема з відходами та забрудненням довкілля.

Кадрові – коли територіальні громади мають проблеми із залученням та утриманням кваліфікованих кадрів, особливо у віддалених і менш розвинених регіонах.

Взаємодії – коли територіальні громади мають проблеми з взаємодією між населенням та органами влади, що призводить до конфліктів і невпорядкування.

Міграційні – коли територіальні громади мають проблеми передусім з міграцією молодих і кваліфікованих фахівців, що призводить до зниження розвитку громади та погіршення її економічного стану. Крім того, міграційні процеси впливають на склад населення територіальної громади, що сьогодні викликає соціальні та культурні проблеми, зокрема з міжкультурною інтеграцією та конфліктами між різними групами населення.

Пандемія COVID-19 – коли під час карантину серйозні виклики для територіальних громад призвели до ліквідації та неспроможності низки суб'єктів економічної діяльності.

Соціально-економічні – коли в сучасних умовах територіальні громади мають проблеми з економічним розвитком, зокрема через зниження зовнішньої торгівлі та туризму, а також проблеми зі здоров'ям і благополуччям населення, зокрема з охороною здоров'я та доступом до освіти та соціальних послуг на територіях, які сьогодні страждають від воєнних дій.

Інфраструктурні – коли деякі територіальні громади мають проблеми зі зношеністю інфраструктури, такої як дороги та мости, що призводить до обмеження розвитку території та погіршення якості життя населення.

Ці проблеми вимагають комплексного підходу та спільних зусиль уряду, місцевих органів влади, громадських організацій, бізнесу та мешканців громади. Для усунення цих проблем їм необхідно забезпечити взаємодію та партнерство між всіма зацікавленими сторонами для пошуку ефективних рішень. Крім того, потрібно враховувати конкретні потреби та особливості кожної територіальної громади, щоб забезпечити відповідність рішень їхнім потребам.

Наприклад, для розв'язання проблем в економічному розвитку потрібно застосовувати заходи для підтримки підприємництва та інвестиційної діяльності на місцевому рівні, приваблює умови для інвесторів, створення робочих місць, розвитку інфраструктури, оскільки саме ці складові є основою конкурентоспроможності кожної громади.

Для зменшення екологічних проблем потрібно вводити нові технології та стандарти забруднення, зменшувати забруднення довкілля, зберігати природні ресурси, забезпечувати екологічно чисте середовище для життя та праці.

Для покращення соціального розвитку необхідно підвищити якість життя громадян, забезпечити доступ до освіти, охорони здоров'я, культури та спорту.

Для ефективнішого управління та громадської участі необхідно залучати громадськість до процесів прийняття рішень, забезпечення відкритості та прозорості управління.

Для того, щоб громада була спроможною, важливо її забезпечити достатніми фінансовими ресурсами для здійснення необхідних інвестицій і забезпечення послуг мешканцям. Для цього треба ефективно використовувати Державний і місцеві бюджети, фонди, програми підтримки.

Низький рівень розвитку інфраструктури потребує прийняття таких рішень, які розвиватимуть її, щоб забезпечити жителів необхідними умовами для життя та роботи, будувати та реконструювати дороги, мости, водопроводи, каналізацію, енергетичну та інформаційну інфраструктуру. Для цього можна використовувати різні програми розвитку, інвестиції та співпрацю з приватними інвесторами [4].

Важливим фактором стримання у підвищенні конкурентоспроможності громади є низький рівень громадської активності та участі в прийнятті рішень. Тому важливо стимулювати громадську активність і підтримувати ініціативи громадських організацій. Необхідно забезпечити мешканцям громади можливість брати участь у прийнятті рішень і розвивати інструменти громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування. Для цього використовують засоби масової інформації, громадські форуми, збори та інші форми залучення громадян до прийняття рішень.

У сучасних умовах господарювання більшість територіальних громад частково знайшли можливість визначити свої переваги і можливості. Для того щоб прийняття рішень було ефективних, а діяльність успішною, потрібно використовувати інструменти маркетингу. Так, сьогодні багато громад розпочинають процес формування маркетингової стратегії їх розвитку. Серед основних переваг застосування побудови та планування маркетингових стратегій визначають [9]:

1. Розвиток місцевих брендів – громада ставить перед собою завдання створити власний бренд, який би відображав її унікальність і переваги, порівняно з іншими територіями.

2. Розвиток партнерства з приватним сектором – успішні громади встановлюють партнерські відносини з приватним сектором, щоб залучати інвестиції та використовувати його досвід і знання в розвитку місцевих бізнесів.

3. Розвиток технологій – дозволяє громадам ефективніше вивчати ринок і розроблювати маркетингові стратегії щодо реалізації продукції чи надання послуг.

4. Розвиток економіки на місцевому рівні – залучення інвестицій і розвиток підприємництва на місцевому рівні, що сприяє створенню робочих місць і забезпеченню стабільного економічного розвитку громади.

5. Здатність до адаптації – стосується змін в економічному та політичному середовищі, розробленні маркетингових стратегій, що відповідають новим викликам і можливостям.

6. Співпраця з іншими громадами, організаціями та підприємствами, щоб забезпечити успіх своїх маркетингових стратегій розвитку.

На основі аналізу можливих проблем, які сьогодні стоять перед громадами, вбачаємо, що основним чинником, який є рушієм усіх інших складових конкурентоспроможності громади, є інвестиції. Тому для інвестиційних переваг території і пріоритетних галузей треба розробити стратегію залучення інвестицій. Наявність такого плану заходів дозволить системно вирішувати питання залучення інвестицій та уникнути розпорошення ресурсів (табл. 1). Визначення найважливіших основних складових стратегії залучення інвестицій

Таблиця 1

Пропозиції щодо підвищення інвестиційної привабливості громади

Пропозиції	Відповідальний підрозділ
Підготовка інвестиційних пропозицій для розвитку сфери відновлювальної енергетики та галузі деревооброблення	Відділ економічного розвитку громади
Проведення на регулярній основі моніторингу потреб і проблем локальних підприємств	Відділ економічного розвитку громади
Налагодження транскордонного партнерства	Відділ економічного розвитку громади
Розроблення промоційного ролика для туристів і туристичних буклетів	Відділ культури, туризму, молоді та спорту
Розвиток активного екотуризму культурологічні й етнографічні поїздки	Відділ культури, туризму, молоді та спорту
Проведення агрофестивалю на умовах співфінансування місцевих фермерів і залучення зовнішнього проектного фінансування	Відділ культури, туризму, молоді та спорту Відділ економічного розвитку, сільського господарства та ЖКГ
Утримання в належному стані пам'яток архітектури, які розташовані на території громади	Відділ культури, туризму, молоді та спорту

Джерело: складено автором.

призведе до підвищення компетентності персоналу; розвитку інституцій громади, спрямованих на залучення інвестицій; активної територіальної маркетингової діяльності і, звісно, підвищення конкурентоспроможності.

Після врахування цих пропозицій наступними кроками після визначення цілей і стратегічних напрямів інвестиційної політики є облік і більш глибокий аналіз наявних ресурсів, зокрема щодо потенційних місць розташування, людського потенціалу, логістики та пов'язаних з цим бізнесів у регіоні. Зусилля із залучення інвестицій у різні сектори, які мають конкурентні переваги (порівняно з основними конкурентами), є основними секторами зростання та сприяють розвитку потенціалу та конкурентоспроможності громади.

Висновки. Таким чином, інвестиційний потенціал, людський капітал, інфраструктура, інновації, підприємництво, соціальна і культурна сфера є основними чинниками, які впливають на розвиток і підвищення конкурентоспроможності громад. Взаємодія та партнерство між місцевою владою, громадськістю, бізнесом та іншими зацікавленими сторонами є необхідними для спільного розвитку і реалізації стратегій і проектів, що сприяють конкурентоспроможності громад. Розумне використання природних ресурсів, збереження довкілля та розвиток екологічно чистих технологій є важливими для досягнення сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності.

Тому необхідно активно залучати інвестиції та створювати умови для їх використання у розвитку територіальних громад. Адже достатня кількість інвестицій допомагатиме формуванню політики і стратегії, які сприяють розвитку та підвищенню конкурентоспроможності громад, враховуючи особливості конкретної громади.

Список використаних джерел

1. Попадинець Н. М., Пагицька Х. О., Пітюлич М. М., Керецман Н. І. Аналіз ефективності використання природно-ресурсного потенціалу об'єднаних територіальних громад України. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки*: зб. наук. пр. 2019. Вип. 3(94). С. 65-76. DOI: <http://doi.org/10.37734/2409-6873-2019-3-7>
2. Жук П. В., Сірик З. О. Інвестиційний потенціал територіальних громад: суть поняття та питання управління. *Регіональна економіка*. 2017. № 2. С. 16-22.
3. Hrynychshyn I., Panukhnyk O., Bil M., Popadynets N., Patytska Kh., Leshchukh I. Scientific-methodical foundations of estimation of territorial communities' endogenous capacity in Ukraine in conditions of decentralization. *Advances in Economics, Business and Management Research*. Proceedings of the 6th

- International Conference on Strategies, Models and Technologies of Economic Systems Management (SMTESM 2019). 2019. P. 314-319. DOI: <https://doi.org/10.2991/smtesm-19.2019.61>
4. Назаркевич О. Б., Карп'як М. О., Попадинець Н. М. Інклюзивний розвиток малого підприємництва в сільських територіальних громадах. *Інтернаука: міжнародний науковий журнал. Серія: Економічні науки*. 2019. № 11. С. 125-131. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2019-11-5430>
  5. Заблodsка І. В., Гречана С. І. Методичне забезпечення формування ідентифікаційного профілю територіальної громади. *Регіональна економіка*. 2021. № 2(100). С. 5-14. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-2-1>
  6. Voznyak H., Panukhnyk O., Khymych H., Popadynets N. Development of regional economic systems under the impact of financial decentralization: display, challenges and new opportunities. *Advances in Economics, Business and Management Research*. Proceedings of the 7th International Conference on Modeling, Development and Strategic Management of Economic System (MDSMES 2019). 2019. Pp. 121-126. DOI: <https://doi.org/10.2991/mdsmes-19.2019.24>
  7. Олексюк Г. В., Куйбіда В. С., Лисяк Н. М., Попадинець Н. М. Організація планування розвитку територій у контексті децентралізації державного управління: поєднання інтегрованих, просторових та економічних підходів. *Економіка України*. 2021. № 11. С. 23-38. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.11.023>
  8. Олексюк Г. В., Попадинець Н. М., Самотій Н. С. Управління територіальними громадами на засадах територіального маркетингу: теоретико-методологічні аспекти. *Регіональна економіка*. 2021. № 3(101). С. 15-27. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-3-2>
  9. Олексюк Г. В., Хром'як Й. Я., Попадинець Н. М. Маркетингова стратегія як інструмент реалізації стратегічного плану розвитку територіальних громад. *Економіка України*. 2022. № 7. С. 67-88. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.07.067>
  10. Олексюк Г. В., Лисяк Н. М., Попадинець Н. М. Концептуально-структурні моделі ендегенного потенціалу об'єднаних територіальних громад як передумова підвищення їх конкурентоспроможності. *Економіка України*. 2019. № 3. С. 52-69. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2019.03.052>
  11. Patytska K., Panukhnyk O., Popadynets N., Kramarenko I. Forming the Territorial Communities' Local Budgets in Ukraine Under Decentralization: Current Condition and Management Tasks. *Journal of Optimization in Industrial Engineering*. 2021. Vol. 14(2). Pp. 23-30. DOI: <https://doi.org/10.22094/joie.2020.677868>
  12. Шульц С. Л., Луцків О. М. Структурно-технологічні зрушення в економіці регіонів у контексті перспектив розвитку смарт-спеціалізації. *Регіональна економіка*. 2021. № 2(100). С. 15-26. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-2-2>
  13. Прихований клондайк: як розкрити потенціал бюджетів об'єднаних територіальних громад. *Вокс Україна: сайт*. 2022. URL: <https://voxukraine.org/uk/prihovaniyklondajk-yak-rozkriti-potentsial-byudzhetiv-obyednanih-teritorialnih-gromad/>

References

1. Popadynets, N. M., Patytska, Kh. O., Pityulych, M. M., & Keretsman, N. I. (2019). Analiz efektyvnosti vykorystannya pryrodno-resursnoho potentsialu ob'ednanykh terytorial'nykh hromad Ukrayiny [Analysis of the effectiveness of the use of natural resource potential of united territorial communities of Ukraine]. In *Naukovy visnyk Poltava koho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriya: Ekonomichni nauky* [Scientific Bulletin of Poltava University of Economics and Trade. Series: Economics]: Vol. 3(94) (pp. 65-76). DOI: <http://doi.org/10.37734/2409-6873-2019-3-7> [in Ukrainian].
2. Zhuk, P. V., & Siryk, Z. O. (2017). Investytsiynyy potentsial terytorial'nykh hromad: sut' ponyattya ta pytannya upravlinnya [Investment potential of territorial communities: the essence of the concept and issues of management]. *Rehional'na ekonomika – Regional economy*, 2, 16-22. [in Ukrainian].
3. Hrynchyshyn, I., Panukhnyk, O., Bil, M., Popadynets, N., Patytska, Kh., Leshchukh, I. (2019). Scientific-methodical foundations of estimation of territorial communities' endogenous capacity in Ukraine in conditions of decentralization. In *Advances in Economics, Business and Management Research*. Proceedings of the 6th International Conference on Strategies, Models and Technologies of Economic Systems Management (SMTESM 2019) (pp. 314-319). DOI: <https://doi.org/10.2991/smtesm-19.2019.61>
4. Nazarkevych, O. B., Karpyak, M. O., & Popadynets, N. M. (2019). Inklusyvnyy rozvytok maloho pidpryyemnystva v sil's'kykh terytorial'nykh hromadakh [Inclusive development of small entrepreneurship in rural territorial communities]. *Internauka. Seriya: Ekonomichni nauky – Internauka. Series: Economic Sciences: International scientific journal*, 11, 125-131. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2019-11-5430> [in Ukrainian].
5. Zablodska, I. V., & Hrechana, S. I. (2021). Metodychne zabezpechennya formuvannya identyfikatsiynoho profilyu terytorial'noyi hromady [Methodological support for the formation of the identification profile of the territorial community]. *Rehional'na ekonomika – Regional economy*, 2(100), 5-14. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-2-1> [in Ukrainian].
6. Voznyak, H., Panukhnyk, O., Khymych, H., & Popadynets, N. (2019). Development of regional economic systems under the impact of financial decentralization: display, challenges and new opportunities. In *Advances in Economics, Business and Management Research*. Proceedings of the 7th International Conference on Modeling (pp. 121-126). DOI: <https://doi.org/10.2991/mdsmes-19.2019.24>

7. Oleksyuk, H. V., Kuybida, V. S., Lysyak, N. M., & Popadynets, N. M. (2021). Orhanizatsiya planuvannya rozvytku terytoriy u konteksti detsentralizatsiyi derzhavnoho upravlinnya: poyednannya intehrovanykh, prostorovykh ta ekonomichnykh pidkhdov [Organization of territorial development planning in the context of decentralization of state administration: a combination of integrated, spatial and economic approaches]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 11, 23-38. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.11.023> [in Ukrainian].
8. Oleksyuk, H. V., Popadynets, N. M., & Samotiy, N. S. (2021). Upravlinnya terytorial'nyimi hromadamy na zasadakh terytorial'noho marketynhu: teoretyko-metodolohichni aspekty [Management of territorial communities on the basis of territorial marketing: theoretical and methodological aspects]. *Rehional'na ekonomika – Regional economy*, 3(101), 15-27. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-3-2> [in Ukrainian].
9. Oleksyuk, H. V., Khromyak, Y. Ya., & Popadynets, N. M. (2022). Marketynhova stratehiya yak instrument realizatsiyi stratehichnoho planu rozvytku terytorial'nykh hromad [Marketing strategy as a tool for the implementation of the strategic plan for the development of territorial communities]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 7, 67-88. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.07.067> [in Ukrainian].
10. Oleksyuk, H. V., Lysyak, N. M., & Popadynets, N. M. (2019). Kontseptual'no-strukturni modeli endohennoho potentsialu ob'yednanykh terytorial'nykh hromad yak peredumova pidvyshchennya yikh konkurentospromozhnosti [Conceptual and structural models of the endogenous potential of united territorial communities as a prerequisite for increasing their competitiveness]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 3, 52-69. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2019.03.052> [in Ukrainian].
11. Patytska, K., Panukhnyk, O., Popadynets, N., & Kramarenko, I. (2021). Forming the Territorial Communities' Local Budgets in Ukraine Under Decentralization: Current Condition and Management Tasks. *Journal of Optimization in Industrial Engineering*, 14(2), 23-30. DOI: <https://doi.org/10.22094/joie.2020.677868>
12. Shults, S. L., & Lutskiv, O. M. (2021). Strukturno-tehnolohichni zrushennya v ekonomitsi rehioniv u konteksti perspektyv rozvytku smart-spetsializatsiyi [Structural and technological shifts in the economy of regions in the context of prospects for the development of smart specialization]. *Rehional'na ekonomika – Regional economy*, 2(100), 15-26. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-2-2> [in Ukrainian].
13. Prykhovany klondayk: yak rozkryty potentsial byudzhetiv ob'yednanykh terytorial'nykh hromad [The hidden Klondike: how to unlock the potential of the budgets of united territorial communities] (2022). *Vox Ukraine: Website*. Retrieved from <https://voxukraine.org/uk/prihovaniyklondajk-yak-rozkryti-potentsial-byudzhetiv-obyednanih-teritorialnih-gromad/>

Keretsman N. I. Analysis of the factors influencing the development and competitiveness of territorial communities.

In order to create favorable conditions for the dynamic development of the territory, local governments today need to improve the methods and principles of management, as competition between territories is growing. Although territorial communities have the same powers, they differ in spatial parameters, resource capacity, historical and cultural heritage, and other characteristics. This encourages them to use their unique features to increase their competitiveness and attractiveness to various stakeholders. The decentralization of authorities and new boundaries of territorial communities have opened up new opportunities for attracting investments. Attracting investment for community development programs helps to improve its economic, intellectual, and production capacity, find commercial partners, and increase competitiveness. The article aims to examine the main components of improving the competitiveness of territorial communities. It analyzes the peculiarities of the development of territorial communities and identifies the main factors influencing the development and improvement of their competitiveness. The study outlines the main problems that arise in the process of community functioning: finances, governance, environment, personnel, interaction, migration, and infrastructure, and suggests ways to minimize and eliminate them. The decentralization reform and its impact on the socio-economic development of territorial communities are substantiated. The main proposals for increasing the investment attractiveness of the community are presented. The main areas that will facilitate efficient cooperation between local governments and private businesses are identified. The article proves that the main advantages of increasing the competitiveness of territorial communities include building and planning marketing strategies.

Keywords: territorial communities, competitiveness, decentralization, marketing strategies, investment.

Керетман Наталія Іванівна – аспірантка кафедри економіки і підприємництва ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (e-mail: biggcshef@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9501-3530>).

Keretsman Nataliya Ivaniivna – Postgraduate of the Department of economy and entrepreneurship of the Uzhhorod National University.

Надійшло 28.11.2022 р.